

ЛІТЕРАТУРА

1. Архипова М. В. Модель формування дослідницької компетентності майбутнього інженера-педагога / М. В. Архипова // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – 2010. – Вип. 76. – С. 8–11.
2. Ильин В. С. О концепции целостности учебно-воспитательного процесса / В. С. Ильин // Методологические основы учебно-воспитательного процесса. – Волгоград, 1981. – С. 5–14.
3. Золочевська М. В. Формування дослідницької компетентності учнів при вивченні інформатики [Електронний ресурс] / М. В. Золочевська // «Відкритий урок». № 2. – 2010. – Режим доступу : <http://www.intel.com/education/tools/index.htm> – Заголовок з екрану.
4. Методы системного педагогического исследования : учеб. пособ. / Под ред. Н. В. Кузьминой. – Л. : ЛГУ, 1980. – 170 с.
5. Рындина Ю. В. Формирование исследовательской компетентности будущего учителя в процессе профессиональной подготовки / Ю. В. Рындина // Человек и образование. – 2011. – № 3. – С. 183–188.

РЕЗЮМЕ

Н. С. Головань. Модель формування дослідницької компетентності майбутніх спеціалістів в процесі професійної підготовки.

В статті побудована модель процесу формування дослідницької компетентності майбутніх спеціалістів в навчальному процесі вищого навчального закладу. В моделі виділено етапи (підготовчий, базовий, інтеграційний), стадії (самоопределення, самовираження, самореалізації) і відповідні їм три рівні (низький, середній, високий) розвитку дослідницької компетентності студентів.

Ключевые слова: дослідницька компетентність, модель формування.

SUMMARY

M. Golovan'. Model of the formation of the study of future professional competence during training.

A model of the formation of the research competence of future professionals in the educational process of higher education was built. The model selected stages (preparatory, basic, integration), stage (self-determination, self-expression, self-realization) and the corresponding three levels (low, medium, high) of the research competence of students.

Key words: research competence, model of the formation.

УДК 376–056.26

О. Є. Гордійчук, Б. Д. Волошин

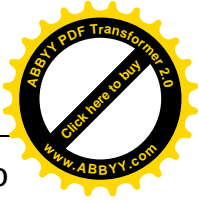
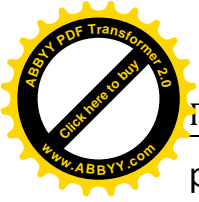
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

СТАН І РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ НА БУКОВИНІ

У статті автори обґрунтували теоретичні основи окресленої проблеми, розкривши сутність та зміст основних ключових понять: інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання. Крім того, аналізуючи нормативно-правову базу і вимоги щодо організації та впровадження вказаної форми навчання, авторами було проаналізовано сучасний стан і розвиток проблеми інклюзивного навчання в умовах ЗНЗ на Буковині, а також окреслено систему підготовки майбутніх фахівців до роботи з дітьми з особливими потребами.

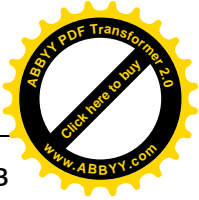
Ключові слова: інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання.

Постановка проблеми. Нині входження системи освіти України до єдиного освітнього європейського простору зумовлює її модернізацію та

реформування, що пов'язано з дотриманням міжнародних вимог щодо забезпечення рівних прав на здобуття освіти громадянам України, в тому числі громадянам з особливими потребами. Зокрема, проблема освіти дітей з особливими потребами набуває сьогодні особливої актуальності. Інклюзивна освіта, згідно з Саламанкською Декларацією (1994 р.), стає доступною для цієї категорії дітей і дає право на рівний доступ до якісної освіти та навчання в загальноосвітніх закладах усіх дітей, якщо немає виняткових випадків, які унеможливають це. Крім того, згідно зі статутом Організації Об'єднаних Націй, Всесвітньої декларації «Освіта для всіх» йде про права людини, дитини-інваліда, які мають рівні права і можливості з іншими людьми. Конвенція про права дитини та Декларація про права інвалідів, ухвалені Генеральною асамблеєю ООН, серед пріоритетів визначають право дитини з особливостями психофізичного розвитку на освіту, медичне обслуговування, професійну підготовку та трудову діяльність. Ці та інші міжнародні документи спонукають кожну державу до узгодження національного законодавства з їх основними положеннями.

Так, на шляху розбудови демократичної держави, Україна теж не залишилася осторонь окреслених проблем. Державна політика щодо розвитку дітей з особливостями розвитку регламентується Конституцією України, законами України «Про дошкільну освіту», «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про реабілітацію інвалідів в Україні», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про охорону дитинства», Указами президента України від 20.03.2008 р. № 244 «Про додаткові невідкладні заходи щодо створення сприятливих умов для життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями», Постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2009 р. № 784 «Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009–2015 роки «Безбар'єрна Україна», розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 03.12.2009 р. № 1482-р. «Про затвердження плану заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання в загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року». На особливу увагу, в контексті нашого дослідження, заслуговують Наказ від 20.08.2010 р. (протокол № 8/1–2) «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання» і Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах»[2, 14].

Аналіз актуальних досліджень. Проблема інклюзивної освіти в Україні досліджується чисельною кількістю фахівців. Зокрема, окресленим проблемам присвятили свої праці В. Білоус, В. Бондар, Ю. Бріскін, Т. Ілляшенко, А. Колупаєва, З. Ленів, С. Литовченко, В. Норченко, Є. Приступа, В. Синьов, В. Снігульська, І. Соколянський, Н. Софій, О. Таранченко, М. Шеремет, М. Єрмаченко та ін. Колектив науковців працює над розробкою нормативно-правової бази інклюзивної освіти та її змісту, питаннями підготовки педагогічних кадрів для роботи з дітьми, які мають особливі потреби в навчанні, забезпеченням психолого-педагогічних, медичних та соціальних умов реабілітації дітей з особливостями розвитку тощо.

Мета статті – обґрунтування теоретичних основ інклюзивної освіти та аналіз стану і розвитку інклюзивного навчання в умовах загальноосвітніх навчальних закладах на Буковині.

Виклад основного матеріалу. У світовій практиці питання навчання дітей з особливими потребами разом із здоровими дітьми існує вже давно.

Так, *інклюзія* (від Inclusion – включення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціальному житті. Це політика й процес, що дає змогу всім дітям брати участь у всіх програмах. За науковими переконаннями О. Горбатюк, одним із головних завдань інклюзії – є відгук на широкий спектр освітніх потреб в шкільному середовищі та поза його межами [4, 2].

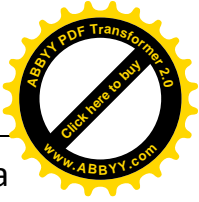
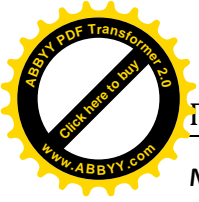
У визначенні сутності інклюзії, А. Колупаєва радить звернути увагу на чотири елементи, які ілюструють її характерні особливості. Серед них:

інклюзія – це процес, який має розглядатись як постійний пошук ефективніших шляхів задоволення індивідуальних потреб усіх дітей;

інклюзія пов'язана з визначенням перешкод та їх подоланням. Відповідно, вона включає проведення комплексної оцінки, збір інформації з різноманітних джерел для розробки індивідуального плану розвитку та реалізації його на практиці;

інклюзія передбачає присутність, участь та досягнення. «Присутність» в цьому контексті розглядається як надання можливості навчатися в загальноосвітньому навчальному закладі та пристосування, необхідні для цього; «участь» розглядається як позитивний досвід, якою набуває учень у процесі навчання, та врахування ставлення учня до самого себе в цьому процесі; «досягнення» розглядається як комплексний результат навчання впродовж навчального року, а не лише результати тестів та екзаменів;

інклюзія передбачає певний наголос на ті групи учнів, які підлягають «ризикую» виключення або обмеження в навчанні. Це визначає

моральну відповідальність перед такими «групами ризику» та гарантування їм можливості участі в освітньому процесі [5, 11–12].

Отже, інклюзія потребує змін на всіх рівнях освіти, оскільки це – особлива система навчання, яка охоплює весь різноманітний контингент учнів та диференціює освітній процес, відповідаючи на потреби учнів усіх груп та категорій.

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу. Зокрема, в основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей, яка забезпечує однакове ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей з особливими потребами.

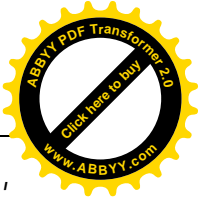
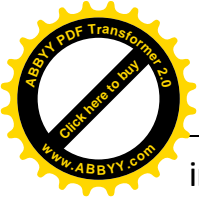
Згідно з Концепцією розвитку інклюзивної освіти *інклюзивне навчання* – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими потребами шляхом організації їх навчання в загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей [6, 4].

З 2001 року у 20 навчальних закладах різних областей України впроваджено Національний україно-канадський проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими освітніми потребами в Україні», в рамках якого Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України відпрацьовується нормативно-правова база та інклюзивні технології навчання.

На жаль, Чернівецька область не потрапила до цього проекту. Але відповідно до заходів, затверджених наказом Головного управління освіти і науки облдержадміністрації 03.02.2010 № 37 в загальноосвітніх навчальних закладах кожного району створені базові навчальні заклади, котрі впроваджують інклюзивну модель навчання, напрацьовують досвід роботи в сучасних умовах.

Так, в області розгорнуто мережу базових шкіл, котрі впроваджують інклюзивне навчання, де разом зі здоровими дітьми вчать й діти, які мають психофізичні особливості розвитку. Таких шкіл 18.

Науково-методичне забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів з інклюзивним навчанням, моніторинг навчальних досягнень та розвитку учнів з особливими освітніми потребами, розроблення відповідних рекомендацій здійснюють Інститут післядипломної педагогічної освіти, районні (міські) методичні кабінети. В Інституті післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області введено посаду методиста з питань

інклюзивного навчання, який координує питання роботи з педкадрами, соціально-психологічною та консультативною службою.

Консультативну допомогу загальноосвітнім навчальним закладам щодо організації інклюзивного навчання надають обласна психолого-медико-педагогічна консультація, науково-методичний центр практичної психології та соціальної роботи Інституту післядипломної педагогічної освіти. Створено і діють районні ПМПК. Планується створення ресурсних центрів для координаційної роботи з питань інклюзивного навчання.

При обласній психолого-медико-педагогічній консультації створено мобільний консультативний пункт у складі консультантів ОПМПК та методистів науково-методичного центру практичної психології та соціальної роботи ІППОЧО. Надається системна консультативна, психолого-педагогічна допомога батькам дітей зазначеної категорії, починаючи з раннього віку.

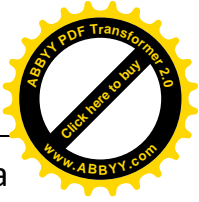
Обласна експертна комісія НМЦППСР ІППОЧО затвердила до використання у роботі з дітьми з особливими потребами в загальноосвітніх навчальних закладах 25 програм роботи працівників психологічної служби.

Розроблено інструкцію для педагогічних працівників щодо використання конфіденційної інформації про дитину і родину в умовах інклюзивного навчання, опитувальник для батьків з вивчення задоволеності послугами та планування покращень, методики та діагностики. Підготовлено психодіагностичний інструментарій для здійснення супроводу дітей в умовах інклюзивного навчання.

Найближчим часом планується розгорнути роботу експериментальних майданчиків різних рівнів із запровадження інклюзивного навчання, реалізувати на місцевому та регіональному рівнях експериментальні інклюзивні школи.

На жаль, в області є 35 дітей, для яких значно важче створити сприятливі умови для інклюзивного навчання. Ці діти користуються інвалідними візками і перебувають на індивідуальній формі навчання. І все таки одна така дитина відвідує загальноосвітній заклад, до якого облаштовано пандус, створено сприятливе освітнє середовище в колективі здорових однолітків, до навчально-виховного процесу долучаються батьки.

В загальноосвітніх навчальних закладах Чернівецької області, за повідомленнями М. Й. Бауера, у 2011/2012 н.р. у 1005 класах навчаються 2262 учні, які потребують корекції розвитку. З них: 627 дітей з тяжкими порушеннями мовлення, 448 дітей зі зниженим зором, 377 – розумово відсталих дітей, 314 – із затримкою психічного розвитку, 336 – з порушенням опорно-рухового апарату, 93 – зі зниженим слухом, 11 – дітей із синдромом Дауна, 22 – з аутизмом. З них – 1337 дітей-інвалідів [4, 5].

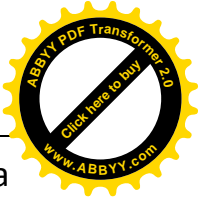
Враховуючи такі показники, в області спостерігається позитивна динаміка розвитку кадрової мережі психологічної служби, у порівнянні з минулим роком відзначається зростання на 3,6%. Наразі забезпечення освітніх закладів області посадами практичних психологів на 64% (загальноосвітні навчальні заклади – 88%, дошкільні – 30%, позашкільні – 36%), посадами соціальних педагогів – на 56%.

Важливу роль у запровадженні інклюзивного навчання відіграє курсова перепідготовка. З цією метою в області впроваджуються курси «Вступ до інклюзивної освіти» для вчителів, «Лідерство та інклюзивна освіта» для керівників навчальних закладів, котрі є рушійною силою впровадження інклюзивного навчання, мають вплив на створення сприятливого освітнього середовища. Для підвищення фахової компетентності проводяться семінари, «круглі столи».

За Концепцією, для організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, має працювати вчитель, вихователь, асистент учителя, медичний працівник, батьки, практичний психолог, соціальний педагог, логопед, дефектолог. Так, сьогодні в інклюзивних класах Буковини забезпечують супровід дітей, в основному, вчителі, практичні психолог, соціальні педагоги. Посада асистента вчителя є тільки в Новоселицькому районі. Пояснення такому факту – цілком логічне. Йде мова про те, що необхідною і нагальною постає проблема підготовки майбутніх фахівців до роботи з особливими дітьми в педагогічних ВНЗ.

Незаперечним є той факт, що підготовка вчителя до роботи з учнями, які мають особливі потреби в навчанні – багатогранна і багатоаспектна проблема. Вона базується на сучасній системі знань із загальної педагогіки, психології та методик навчання учнів, а також на системі медичних (клініка, психопатологія, невропатологія) і дефектологічних знань (корекційна педагогіка, соціальна психологія, спеціальні методики). Для освіти дітей з особливими потребами можна створити найкращу матеріальну базу, проте навіть найдосконаліші технології не будуть працювати без педагогів, які б володіли сучасними методами та системним підходом у підготовці дітей-інвалідів.

Ось чому для реалізації актуальних проблем інклюзивної освіти необхідна фахова підготовка педагогічних кадрів. Зокрема, студенти 5 курсу (освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр») педагогічного коледжу Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича в цьому навчальному році мають змогу опанувати курс «*Основи інклюзивного навчання*». Програмою передбачено 54 години, з них 30 годин аудиторних та 24 години самостійної роботи [3, 4–5].

Зокрема, програма курсу «*Основи інклюзивного навчання*» побудована згідно з думками і переконаннями автора (О. Є. Гордійчук) про існування такої залежності: чим нижчий рівень інтелектуального розвитку дитини, тим вищим має бути рівень освіченості вчителя. *Мета курсу* полягає в ознайомленні студентів із виникненням і сучасним станом проблеми інклюзивного навчання, виховання й розвитку дітей з особливими потребами та шляхами реалізації окресленого напрямку в умовах загальноосвітнього навчального закладу. *Завдання* цього курсу спрямовані на те, щоб:

- ознайомити студентів зі станом, етапами розвитку та актуальними проблемами інклюзивної освіти в Україні;
- сформувати переконання учнів у необхідності навчання дітей з особливими потребами в умовах загальноосвітнього навчального закладу;
- підготувати майбутніх фахівців до роботи з учнями з обмеженими функціональними можливостями та їх батьками.

З метою реалізації основних теоретичних положень навчальної дисципліни у програмі виокремлено два розділи: «*Теоретико-методологічні основи інклюзивного навчання дітей з особливими потребами*» і «*Шляхи впровадження інклюзивного навчання дітей з особливими потребами в умовах загальноосвітнього навчального закладу*». В кожному з них передбачаються лекційні, семінарські, практичні заняття та самостійна робота студентів.

Висновки. Отже, філософія інклюзивної освіти, перш за все, повинна базуватися на переконаннях у необхідності зміни освітньої парадигми – реформуванні шляхом об'єднання двох традиційних систем (спеціальної і масової освіти) в єдину освітню систему. І це – нагальне питання сьогодення.

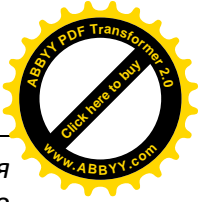
ЛІТЕРАТУРА

1. Білецька Л. Інклюзивне навчання: перші кроки в Україні / Л. Білецька, І. Білецька // Дошкільне виховання. – 2007. – № 4. – С. 12–15.
2. Горбатюк О. Ф. Соціальна адаптація та інтеграція дітей з особливими потребами в загальноосвітню початкову школу / Ольга Федорівна Горбатюк // Розкажіть онуку. – 2008. – Серп. (№ 8). – С. 1–14.
3. Гордійчук О. Є. Інклюзивне навчання : метод. рекомендації / О. Є. Гордійчук. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т. – 2012. – 48 с.
4. Інклюзивна та спеціальна освіта для дітей з особливими потребами // Освіта Буковини. – 2011. – № 40 (112), 28 жовтня. – С. 1–4.
5. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія / А. А. Колупаєва. – К. : «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.
6. Наказ Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання // Початкова освіта. – 2010. – № 42. – С. 3–5.

РЕЗЮМЕ

О. Е. Гордийчук, Б. Д. Волошин. Состояние и развитие инклюзивного образования на Буковине.

В статье авторы обосновали теоретические основы данной проблемы, раскрыв сущность основных ключевых понятий: инклюзия, инклюзивное образование,

инклюзивное обучение. Кроме того, анализируя документы и требования относительно организации и внедрения инклюзивного образования, авторами было проанализировано состояние и развитие проблемы инклюзивного обучения в условиях среднеобразовательной школы на Буковине, а также описано систему подготовки будущих специалистов к работе с детьми с особыми возможностями.

Ключевые слова: инклюзия, инклюзивное образование, инклюзивное обучение.

SUMMARY

O. Gordiychuk, B. Voloshyn. The status and development of inclusive education in Bukovina.

In article the authors grounded theoretical bases to describe problems, uncovering the essence and content of the basic key concepts: inclusive education, inclusion, inclusive studies. In addition, analyzing regulatory-legal base and the requirements of the organization and implementation of training, sponsored by the specified form was analyzed the current state and development problems of learning in terms of inclusive studies of general education establishment in Bukovina, as well to describe a system of training of future professionals to work with children with special needs.

Key words: inclusive education, inclusion, inclusive studies.

УДК 371.214.46

I. А. Гурняк

Лебединське педагогічне училище

ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

У статті розглядається роль використання у процесі навчання мережі Інтернет як чинника формування самоосвітньої, інформаційної, життєвої та соціальної компетентностей особистості, проаналізовано особливості інформаційних ресурсів мережі Інтернет, визначено основні загрози та небезпеки, з якими стикається молодь при користуванні Інтернетом, та запропоновано шляхи, які дозволяють їх уникнути.

Ключові слова: навчання, мережа Інтернет, інформаційна компетентність, освітні ресурси.

Постановка проблеми. Однією з характерних ознак нашого часу є розробка та вдосконалення комп'ютерів і новітніх засобів інформації. Їх проникнення в різні сфери життя суспільства має значні економічні, соціальні та культурні перспективи. Підвищення якості, доступності, ефективності сучасної освіти пов'язуємо з упровадженням у процес навчання сучасних інформаційних технологій. У зв'язку з цим важливого значення набуває дослідження методики використання мережі Інтернет в процесі навчання.

Аналіз актуальних досліджень. Питання використання сучасних інформаційних технологій в освіті досліджується в працях ряду вітчизняних та зарубіжних учених. Дидактичні та методичні аспекти проблеми комп'ютеризації та інформатизації навчання розглядають Б. С. Гершунський, Є. І. Машбіц, Є. С. Полат, В. В. Рубцов, Н. Ф. Тализіна. Дослідники вказують, що сучасна інформаційно-комп'ютерна ера характеризується становленням нової системи освіти за якої використання комп'ютерної техніки матиме позитивний вплив на удосконалення та підвищення ефективності